

POSTANOWIENIE

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Kazimierz Zawada (przewodniczący)

SSN Mirosław Bączyk

SSN Hubert Wrzeszcz (sprawozdawca)

Protokolant Iwona Budzik,

w sprawie ze skargi dłużników A. K. i E. P.

na czynności komornika polegające na zajęciu wynagrodzenia za pracę dłużniczek przy uczestnictwie wierzyciela W. S.

po rozpoznaniu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym

w dniu 19 stycznia 2007 r.,

zagadnienia prawnego przedstawionego

przez Sąd Okręgowy w S.

postanowieniem z dnia 22 września 2006 r.,:

"1. Czy w przypadku powołania się dłużnika w toku egzekucji na ograniczenie odpowiedzialności w trybie art. 837 zd. 1 k.p.c. dopuszczalne jest nieograniczone prowadzenie egzekucji w sytuacji, gdy tytuł wykonawczy zawiera wzmiankę o ograniczeniu egzekucji nie wskazując jednocześnie zakresu tego ograniczenia, a postępowanie o sporządzenie spisu inwentarza nie zostało zakończone;

2. w razie negatywnej odpowiedzi na pytanie 1 - w jaki sposób nastąpić winno ograniczenie tej egzekucji, poprzez zawieszenie postępowania, umorzenie go, czy też złożenie egzekwowanych dalej środków do depozytu sądowego;

3. na której stronie postępowania egzekucyjnego spoczywa ciężar udowodnienia wysokości kwoty do której ograniczona jest odpowiedzialność dłużnika, w szczególności w sytuacji, gdy toczy się jednocześnie postępowanie o sporządzenie spisu inwentarza ?"

Odmawia podjęcia uchwały.

Uzasadnienie

A. K. i E. P. nabyły – na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w S. z dnia 19 listopada 1998 r. – spadek z dobrodziejstwem inwentarza po A. P. W toku postępowania egzekucyjnego, prowadzonego na żądanie W. S. przeciwko spadkobierczyniom A. P. w celu zaspokojenia długu spadkowego, komornik zajął wynagrodzenie dłużniczek za pracę.

W skardze na czynności komornika dłużniczki wniosły o uchylenie zajęcia wynagrodzenia za pracę, zawieszenie postępowania egzekucyjnego i obciążenie wierzyciela kosztami postępowania egzekucyjnego. Zdaniem dłużniczek postępowanie egzekucyjne – ze względu na zamieszczoną w tytule wykonawczym wzmiankę o przysługującym im prawie do powołania się w toku egzekucji na ograniczenie odpowiedzialności – powinno ulec zawieszeniu do czasu uzupełnienia sporządzonego w 2002 r. spisu inwentarza stanu czynnego spadku. Dopiero bowiem po zakończeniu tej czynności – dokonywanej na wniosek wierzyciela – możliwa będzie ocena, czy dopuszczalne jest dalsze prowadzenie egzekucji.

Wierzyciel wniósł o oddalenie skargi na czynności komornika.

Postanowieniem z dnia 28 grudnia 2005 r. Sąd Rejonowy nakazał komornikowi – na podstawie art. 759 § 2 k.p.c. – aby do czasu sporządzenia uzupełniającego spisu inwentarza wyegzekwowane kwoty przekazywał na rachunek depozytowy sądu (pkt 1 sentencji postanowienia), oddalił skargę w zakresie żądania uchylenia zajęcia wynagrodzenia dłużniczek za pracę (pkt 2 sentencji postanowienia) oraz w części dotyczącej wniosku o zawieszenie postępowania egzekucyjnego (pkt 3 sentencji postanowienia). Doręczając odpis tego postanowienia wierzycielowi i dłużniczkom, Sąd pouczył ich, że postanowienie podlega zaskarżeniu wyłącznie w zakresie rozstrzygnięcia zawartego w punkcie trzecim sentencji.

Dłużniczki zaskarżyły postanowienie w zakresie rozstrzygnięcia zawartego w punktach drugim i trzecim sentencji i wniosły o zmianę orzeczenia w części

dotyczącej oddalenia wniosku o zawieszenie postępowania egzekucyjnego przez umorzenie postępowania egzekucyjnego na podstawie art. 825 pkt 3 k.p.c.

Wierzyciel zaskarżył postanowienie w zakresie rozstrzygnięcia zawartego w punkcie 1 sentencji i wniósł o jego uchylenie. Ponadto poinformował, że dnia 24 października 2005 r. wystąpił do sądu o wyłączenie – na podstawie art. 1031 § 2 zdanie drugie k.c. – ograniczenia odpowiedzialności dłużniczek.

Sąd Okręgowy, rozpoznając zażalenia, przedstawił – na podstawie art. 390 § 1 w związku z art. 397 § 2 i art. 13 § 2 k.p.c. – przytoczone na wstępie zagadnienie prawne.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Ustawodawca, przyznając sądowi drugiej instancji uprawnienie do przedstawienia Sądowi Najwyższemu zagadnienia prawnego na podstawie art. 390 § 1 k.p.c., uzależnił skuteczność skorzystania z niego od wystąpienia w sprawie poważnych wątpliwości prawnych oraz niezbędności oczekiwanej odpowiedzi do rozstrzygnięcia sprawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 17 grudnia 1991 r., III CZP 129/91, „Przegląd Sądowy” 1994, z. 3, s. 76 oraz z dnia 27 sierpnia 1996 r., III CZP 91/96, OSNC 1997, nr 1, poz. 9). Na sądzie drugiej instancji spoczywa więc obowiązek szczegółowego i jednoznacznego uzasadnienia, na czym polegają jego wątpliwości i dlaczego uważa je za poważne oraz wykazania, że stwierdzone przezeń poważne wątpliwości prawne pozostają w związku przyczynowym z rozstrzygnięciem sprawy.

Należy też przypomnieć, że instytucja pytań prawnych – co podkreślił Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 30 marca 1999 r., III CZP 62/98 (OSNC 1999, nr 10, poz. 166) – prowadząca do związania sądów niższej instancji w danej sprawie poglądem Sądu Najwyższego, zawartym w podjętej uchwale, jest wyjątkiem od konstytucyjnej zasady podległości sędziów tylko Konstytucji i ustawom (art. 178 ust. 1 Konstytucji RP). Ze względu na tę wyjątkowość, powinna być zatem stosowana w sposób jak najbardziej ścisły, bez żadnych koncesji na rzecz argumentów o nastawieniu celowościowym i utylitarnym.

Przedstawione zagadnienie prawne nie odpowiada przytoczonym wymaganiom. Zostało ono przedstawione do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu w związku z rozpoznawaniem zażalenia wierzyciela i dłużniczek na postanowienie, którym Sąd Rejonowy w S. nakazał przekazywanie wyegzekwowanych kwot na rachunek depozytowy sądu oraz oddalił skargę w zakresie wniosku o uchylenie zajęcia wynagrodzenia dłużniczek za pracę i wniosku o zawieszenie postępowania egzekucyjnego. Zarówno w stanie prawnym poprzedzającym wejście w życie ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 172, poz. 1804; dalej: ustawa nowelizująca), według którego toczy się – ze względu na datę złożenia wniosku o wszczęcie egzekucji (5 kwietnia 2004 r.) – postępowanie egzekucyjne w sprawie rozpoznawanej przez Sąd Okręgowy (art. 7 ustawy nowelizującej), jak również w obecnym stanie prawnym, zażalenie w postępowaniu egzekucyjnym przysługuje w wypadkach wskazanych w ustawie (przed nowelizacją – art. 767 § 3, a obecnie – art. 767⁴ § 1 k.p.c.).

W księdze drugiej części drugiej (po wejściu w życie ustawy nowelizującej – w części trzeciej) kodeksu postępowania cywilnego nie ma przepisu stanowiącego, że postanowienie wydane na skutek rozpoznania skargi na czynności komornika podlega zaskarżeniu zażaleniem. Uwzględniając jednak nakaz odpowiedniego stosowania do postępowania egzekucyjnego przepisów o procesie (art. 13 § 2 k.p.c.), w orzecznictwie Sądu Najwyższego ukształtowało się ostatecznie stanowisko, że postanowienie wydane na skutek rozpoznania skargi na czynności komornika podlega zaskarżeniu, jeżeli kończy bądź zmierza do zakończenia postępowania egzekucyjnego (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 1969 r., III CZP 83/69, OSNCP 1970, nr 6, poz. 105; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 stycznia 1986, III CRN 40/86, OSNC 1987, nr 7, poz. 102; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 4 października 1990 r., III CZP 51/90, OSP 1991, nr 5, poz. 111; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 sierpnia 2005 r., I CNP 4/05 niepubl.). Jednocześnie w uchwale z dnia 15 września 1995 r., III CZP 110/95 (OSNC 1995, nr 12, poz. 177) Sąd Najwyższy uznał, że na postanowienie sądu rejonowego oddalające skargę na czynność komornika, polegającą na zajęciu

ruchomości, nie przysługuje zażalenie. W niepublikowanym postanowieniu z dnia 5 lipca 2006 r., IV CPN 25/06 Sąd Najwyższy stwierdził – podkreślając, że przyjęte w postępowaniu rozpoznawczym rozumienie pojęcia „orzeczenie kończące postępowanie w sprawie” wymaga w postępowaniu egzekucyjnym uwzględnienia specyfiki i charakteru tego postępowania – iż w sprawie egzekucyjnej orzeczeniem kończącym postępowanie jest nie tylko orzeczenie kończące postępowanie jako całość, ale także postanowienie sądu definitywnie zamykające samodzielną, zasadniczą część postępowania egzekucyjnego (np. postanowienie sądu drugiej instancji co do przybicia).

W świetle powyższego należało uznać, że wydane w sprawie rozpoznawanej przez Sąd Okręgowy postanowienie Sądu pierwszej instancji w zakresie, w jakim nakazuje komornikowi, aby przekazywał wyegzekwowane kwoty na rachunek depozytowy sądu do czasu prawomocnego sporządzenia uzupełniającego spisu inwentarza stanu czynnego spadku (pkt 1 sentencji postanowienia) oraz oddala wniosek o uchylenie zajęcia wynagrodzenia dłużniczek z pracą (pkt 2 sentencji postanowienia) nie podlega zaskarżeniu zażaleniem (tak przyjął – prawidłowo – Sąd Rejonowy, pouczając dłużniczki i wierzyciela o sposobie i terminie zaskarżenia postanowienia). Postanowienie we wskazanym zakresie nie ma bowiem charakteru orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie egzekucyjnej. To oznacza, że zażalenie wierzyciela podlega odrzuceniu w całości, a zażalenie dłużniczek – w części kwestionującej rozstrzygnięcie oddalające wniosek o uchylenie zajęcia wynagrodzenia za pracę.

Dłużniczkom przysługuje natomiast zażalenie na postanowienie w części oddalającej ich wniosek o zwieszenie postępowania egzekucyjnego (art. 828 k.p.c.). Nie mogą one jednak skutecznie zwalczać tego orzeczenia, żądając jego zmiany przez umorzenie postępowania egzekucyjnego na podstawie art. 825 pkt 3 k.p.c., ponieważ kwestia umorzenia postępowania na wskazanej podstawie prawnej – wobec braku wniosku dłużniczek w skardze na czynności komornika – w ogóle nie była przedmiotem rozpoznania przez Sąd pierwszej instancji. Trudno zatem skutecznie zarzucić Sądowi pierwszej instancji, że postanowienie w omawianej części zostało wydane z naruszeniem art. 825 pkt 3 k.p.c., jeżeli dłużniczki

w skardze na czynności komornika domagały się jedynie zawieszenia postępowania egzekucyjnego do czasu sporządzenia uzupełniającego spisu inwentarza stanu czynnego spadku. W tej sytuacji nie można podzielić stanowiska Sądu Okręgowego, że przedstawione zagadnienie prawne jest niezbędne do rozpoznania zażalenia dłużniczek i wierzyciela.

Poza tym przedstawione zagadnienie prawne – oceniane ze względu na sposób jego zredagowania – nie odpowiada wymaganiom przyjętym w orzecznictwie i piśmiennictwie. Nie ma potrzeby bliższego omawiania tej kwestii, ponieważ została ona wyjaśniona w publikowanych orzeczeniach Sądu Najwyższego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2000 r., III CZP 2/00, OSNC 2000, nr 11, poz. 200; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 września 2000 r., III CZP 28/00 Lex nr 51809). Wystarczy jedynie przypomnieć, że na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. dopuszczalne jest przedstawienie zagadnień prawnych „do rozstrzygnięcia”, a nie „do uzupełnienia”. Tymczasem zagadnienie ujęte w pkt 2 sentencji postanowienia jest niewątpliwie pytaniem „do uzupełnienia”. Niezależnie od zastrzeżeń natury redakcyjnej, trudne do jednoznacznego odczytania jest zagadnienie zawarte w pkt 1 sentencji. Z treści pytania, zaczynającego się od zwrotu „czy w przypadku”, nie wynika wyraźnie, jakiej kwestii dotyczą wątpliwości Sądu. Z jednej strony można bowiem przyjąć, że Sąd ma wątpliwości, czy sam fakt powołania się dłużnika na ograniczenie odpowiedzialności wyklucza możliwość kontynuowania przeciwko niemu egzekucji do czasu rozstrzygnięcia tej kwestii. Z drugiej strony można zaś twierdzić, że Sądowi chodzi o rozstrzygnięcie wątpliwości, czy dłużnik może skutecznie (zasadnie) – wobec toczącego się postępowania o sporządzenie uzupełniającego spisu inwentarza spadku – powołać się w toku postępowania egzekucyjnego na zastrzeżone na jego rzecz w sentencji wyroku ograniczenie odpowiedzialności, czy też egzekucja powinna być w takiej sytuacji prowadzona w sposób nieograniczony.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji postanowienia.